

Yorumlar

KÜÇÜK ASYA SAVUNMA ÖRGÜTÜ'YLE İLGİLİ MAKALEMİZE BİR ELEŞTİRİNİN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

Engin Berber*

9 Eylül 2006 tarihli Cumhuriyet gazetesiyle birlikte okuyucuya verilen, *9 Eylül 1923 İlk Gün Gibi...* başlıklı bir özel eke¹ yazdığımız: “Batı Anadolu Rumlarının Son Fedakârlığı ya da 9 Eylül 1922’yi Önleyemeyen Bir Askeri Yapılanma: Küçük Asya Savunma Örgütü” başlıklı makalemiz² anlaşılana o ki, Yunanistan’dan bir dostumuzu oldukça rahatsız etmiş ve mübadele odaklı görüşlerin paylaşıldığı bir internet sitesine³, beş maddelik “*kısa bir not yaz edememiş*”.

Görüşlerimizin paylaşılmasına, söyleyecek sözümüz elbette olmaz/olamaz. Ayrıca, sağlam verilerden hareket ediliyorsa, kalem kavgasının yararlı olduğuna da inanırız. Ancak bu dostumuzun, çaktırmadan bel altına yumruk atarak maç kazanmak isteyen bir boksör gibi davranması hoş değil. Hele kısa notunu, “*lütfen kontrolü tam kaçırmayın*” şeklindeki bir tür uyarı ile bitirmesi, hiç hoş değil. Bu tümceyi ben şöyle anlıyorum: Kontrolü çoktan kaçırmışsın ama hala kendine bir çeki düzen verebilirsin. Sevindirici olan, tümcenin başına “*lütfen*” sözcüğünün konulmuş olması. “*Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır*” özdeyişini bilirsiniz. “*Lütfen*” sözcüğünün kullanılması ve kısa notta açıkça ismimizin zikredilmemiş olması, herhalde dostluğumuzun hatırından olsa gerek. Ben de aynı gerekçeyle, bu dostumuzun ismini saklı tutacağımı.

Şimdi izninizle, bu elektronik posta notunda belirtilen görüşlere (Maddeler halinde italik dizdiğimiz tümcelerdir ki, yazım yanlışları ve ifade bozuklukları düzeltilmemiştir) ilişkin düşüncelerimizi açıklamak isterim.

---

* Ege Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Prof. Dr.

¹ İzmir Büyükşehir Belediyesi ile Cumhuriyet gazetesinin imceesi olan bu ek (64s.), İzmir’in Yunan işgalinden kurtuluşunun 84. yıldönümünü kutlamak üzere hazırlanmıştı. Cumhuriyet gazetesi 9 Eylül 1997 tarihli nüshasıyla, “İşgalden Kurtuluşta İzmir” başlığı altında söz konusu eki (bu kez 130s.) okuyucularına yeniden vermiş, ancak nedense talep üzerine gönderdiğimiz yukarıdaki yanıtımızı değil, eleştiriye uğrayan ilkyazımızı koymayı tercih etmiştir.

² Bkz. EK-1

³ Mubadele@yahoo.com adresindeki siteye, 13 Eylül 2006 tarih ve saat 09: 24’te gönderilen.

1- *En başta mübadele pratikte ve büyük oranda insanları zorla kaçtırmaları şeklinde gerçekleşti. Sonradan taraflar bir araya gelip emrivakiyi onayladılar ve geri kalanları da değiş tokuşa tabi kıldılar.*

Biz makalemizde, bu tespiti aykırı bir şey dememiştik ki. Dedüğümüz özetle şudur: Osmanlı uyruğundaki Batı Anadolu Rumlarından askerliğe elverişli olanların çoğu, Trakya'da (İstanbul dahil) yaşayan birçok soydaşı gibi, 1919-1922 yılları arasında, Türkiye'yi işgal eden Yunan Ordusu'na asker yazılmıştır. Aynı yıllarda, Yunanistan uyruğundaki bazı Türk ve Müslümanlar da, TBMM Orduları'na asker yazılmıştı ki, bunlardan birisinin: Cemil Zeki Bey'in (Yoldaş) yaşam öyküsünü vaktiyle kitap olarak yayımlamıştık⁴. Dünyanın neresinde olursa olsun, her devlet için bu tür bir eylem suç ve faili haindir. Buna bir itirazımız var mı? Varsa ceza hukuku kitaplarını karıştırın, cehaletinizi giderir. Aynen yazdığımız gibi, mübadele büyük oranda Rumları, sizin bozuk ifadenizle "*zorla kaçtırmaları şeklinde*" gerçekleşmişti. Bu tümcede özne kullanmadığınız için, Rumları zorla kaçırtmaktan: Türk Ordusu'nu mu, Türk milislerini mi, yoksa bir bütün olarak Türkleri mi sorumlu tuttuğunuz anlaşılabilir ama keşke, bu durumun gerçek sorumlusunun işgal ordularıyla (özellikle Yunan Ordusu'yla) bilerek ve isteyerek işbirliği yapan Osmanlı Rumları olduğunu yazabilseydiniz⁵.

TBMM Hükümeti, Yunan Ordusu'nun Türkiye'den atılmasıyla sonuçlanacak bir askeri zaferden sonra, eğer genel bir af ilan etmez ise, işbirlikçi Rumların Türk mahkemelerinde, vatana hıyanet suçuyla yargılanıp mahkûm olacağı açıktı. Hükümet genel af ilan etse bile, işgal yıllarında yaşananlardan ötürü, Türk ve Müslüman halkın yapmak isteyebileceği misillemelere engel olamayabilirdi. İşte bu nedenlerle Rumlar, Yunan Ordusu'yla birlikte Anadolu'yu terk etmenin, kendilerince en uygun davranış olacağını düşünmüşlerdir⁶. Küçük Asya Savunma (Mikrasiyatiki Amina) örgütü, Batı Anadolu Rumlarının Anadolu'dan ayrılmamak için, TBMM Ordularının 9 Eylül 1922'de hedefine ulaşan genel saldırısını durdurmak amacıyla yapmış olduğu son fedakârlığın adıdır. Bu insanların söz konusu örgüte, gözünü kırpmadan servetlerini ve çocuklarını vermesi bundandı. Bu "*zorla kaçtırtma*" ifadenizin, biraz daha açılması gerektiğini düşünüyorum. Aksi takdirde birileri, 1919-1922 yıllarında arasında, Anadolu ve Trakya'dan sadece Yunanistan istikametine bir Rum göçü olduğunu falan düşünüp, fena halde yanılabilirler. Aynı süreçte, Batı Anadolu'nun işgale uğrayan kısmından, Yunan Ordusu ve Rum milislerin organize saldırıları sonucu 300.000 Türk iç bölgelere göç etmek zorunda kalmıştır ki⁷, bu insanlardan çoğu terk ettikleri evlerine, Yunan Ordusu'nca yakıl-

---

⁴ Engin Berber, *Kendi Kaleminden Teğmen Cemil Zeki (Yoldaş) Anılar-Mektuplar*, İstanbul, Kasım 1994.

⁵ Osmanlı Rumları, işbirliği için kandırılmış falan değildi. Sizin de gayet iyi bildiğiniz ve çeşitli çalışmalarınızda yazdığımız üzere, çoktan beridir Yunan ulusal kimliğini edinmişlerdi.

⁶ İzmir Yunan İdaresi, Osmanlı Rumlarının Yunan Ordusu ile beraber Anadolu'dan ayrılmalarını önlemek için hayli çabalamış, ancak başarılı olamamıştır. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Engin Berber, *Sancılı Yıllar: İzmir 1918-1922 Mütareke ve Yunan İşgali Döneminde İzmir Sancağı*, Ankara, 1997.

⁷ Bu sayıya, Birinci Dünya Savaşı başlamazdan hemen önce, Osmanlı ülkesi dışına tehcir edilmiş Batı Anadolu Rumlarının evlerine iskân edilmiş ve Yunan işgaliyle birlikte göçe zorlanan Türk ve Müslüman nüfus dahil değildir.

dığı için uzunca bir süre dönememişti. Sevr Antlaşması'nda yazıldığı gibi, Batı Anadolu'nun bir bölümü, 1925 yılında Yunanistan'la birleşebilseydi (Enosis), hiç dönemeyeceklerdi.

2- Ama bu gerçeği bir an için unutamız ve işin resmi yanına bakalım. Farklı etnisiteye bağlı azınlıkların sürülmesi iyi yada yararlı bir olaysa o zamanda dü-rüst olalım ve bu mantığın sonuçlarını da üstlenelim. Kıbrıs'ta Rumlar ada Türk-lerini sürmek istemeleri gerçekçi bir olay, Yunanlıların Batı Trakya Türklerini yok etmelerini istemeleri normal bir olaydır, Rodos'taki Türklerin hemen hemen yok edilmesi de yararlı bir gelişme sayılmalı. Yoksa Yunanlılar sorunlar yaşar... İstan-bul Rumlarının buharlaşması da fena bir gelişme olmasa gerek

Gerçekte bu zıvaların yanıt vermeye degecek tarafı yok ama yarattığınız zi-hin kirlenmesini ağartmak gerekiyor. Kıbrıslı Türkler, Osmanlı Rumlarının tersine hukuken azınlık statüsünde hiç olmamıştır. Kıbrıslı Rumlardan sayıca az oldukları için, ada Türklerinin azınlık olduğunu ima etmeniz, bu gerçeği değiştirmez. Üste-lik Kıbrıslı, Batı Trakyalı ve Rodoslu Türkler, Türk-Yunan ilişkilerinin gündemi-ne sorun olarak, daha yakın bir geçmişte dahil olmuş konu başlıklarıdır. Oysa bizim makalemizin öznesi olan Küçük Asya Savunma örgütü ve mübadele, söz konusu iki ülkenin ilişkilerinde, 1920'li yılların başında öne çıkan konulardır. Mademki bu başlıkları gündeme getirdiniz, keşke Kıbrıs'ı Yunanistan'ın parçası yapmaya çalışarak, adayı kana bulayan çatışmaların fitilini ateşleyen ve uluslara-rası antlaşmaların kurduğu Kıbrıs Cumhuriyeti'ni gasp edenler ve onlara Yunanis-tan'ın verdiği destekten de söz etseydiniz.

Yeri gelmişken, bu satırların yazarı hiçbir yazısı ve konuşmasında, 30 Ocak 1923 tarihli, "Yunan ve Türk Halklarının Mübadelesine İlişkin Sözleşme ve Pro-tokol" ve Lozan Antlaşması'nın 14. maddesi ile mübadeleden muaf tutulmuş İstan-bul, Gökçeada ve Bozcaadalı Rum vatandaşlarımıza yapılanları haklı bulduğu- nu ne söylemiş, ne de ima etmiştir. Tam tersine her defasında, yapılan haksızlıkları örnekleriyle anlatmış ve anlatmaya da devam etmektedir. Kendisinden "Türk Dış Politikası" dersini almış ve bazıları akademisyenliğe adım atmış yüzlerce öğrenci-si bunun canlı tanığıdır. Ama bu satırların yazarı, yıllardır Rodos'ta görev yaptığı- nız halde sizin, Rodos Türkleri ve kültürlerinin nasıl buharlaştırıldığı konusunda herhangi bir şey yazdığınızı ne okumuş, ne de duymuştur. Galiba anladım, siz elbette böyle olduğu düşüncesinde değilsiniz.

Lafı dolandırmayı, zihinleri bulandırmayı bırakın da, Küçük Asya Savunma örgütüyle ilgili yazdıklarımıza bir itirazınız var mı, onu söyleyin. Çünkü konumuz budur. Eğer varsa, örgüt belgelerinden çekilmiş çok sayıda fotokopi elimizdedir. Bunları yayınlarsanız, vatana hıyanet suçu kapsamına giren başkaca marifetlerini cümle âlemle birlikte siz de okur, öğrenirsiniz.

3- Yüz karası etnik arındırmayı spekülasyon yoksa ne olurdu mantığı ile sa-vunmak bence insan haklarının ne olduğunu hiç anlamamış insanların harcıdır. Risk tabii ki potansiyel suçluyu yok eder. Azınlıkları ve yabancıları ezenler hep bunu yapmıştır.

Neden olduğu derin acılara ve karmaşık sorunlara rağmen, mübadelenin en uygun çözüm olduğunu söylememizden, farklı etnisiteye bağlı azınlıkların Türkiye'den sürülmesini her zaman iyi ya da yararlı bulduğumuz ve de etnik arındırma-yı savunduğumuz sonucu nasıl çıkar/çıkarılır bilemiyorum. "Öküzün altında buza-ğın aramak" özdeyişine denk düşen durum, bu olsa gerek. Bizim tespitimize katılmıyor iseniz, Anadolu'daki kanlı boğazlaşmadan sonra, bu boğazlaşmanın tarafı olan halkların, hiçbir şey olmamış gibi nasıl bir arada yaşayabileceğini oturur açıklarsınız. Kim bilir, belki de açıklamalarımız mübadeleye güvenlik öncelikli bakan benim gibi birçok akademisyen için⁸ yeni ufuklar açabilir. Ancak hiçbir somut açıklama getirmeden, sırf sizin gibi düşünmüyor diye muhatabınızı faşist olmakla suçlamak ("Yüz karası etnik arındırma-yı savunan" birisi olarak (!) başka nasıl tanımlanabilirim bilemiyorum), beni yakinen tanıdığınız için haksızlık oldu-ğu kadar, ayıp da olmuştur. Tartışmak yerine karalamayı tercih eden bu yaklaşımınız, son derece ucuz ve sığ bir duruşa tekabül etmektedir. Üstelik çok tehlikeli-dir. Çünkü muhatabınız sinirlenip, maçı kazanmak için sizin gibi bel altına vur-maya karar verebilir ve örneğin, başta Selanik'teki Yahudi nüfusun nasıl buharlaş-tırıldığı konusu olmak üzere, bir dizi can sıkıcı soru sorabilir. Sonra birdenbire kendinizi, eleştiriyor gibi görüldüğünüz etnik merkeziliği aslanlar gibi savun-u-yor pozisyonunda bulabilirsiniz. Aynen bu kısa notunuzda yaptığımız gibi.

Bu arada, bir iki düzeltme yapmak isteriz. Öncelikle, yukarıda sözünü etti-ğimiz sözleşme ve protokol imza edildiği sırada, dünyada insan hakları değil azın-lık hakları kavramı vardı. Bu nedenle mübadelenin, sizin yaptığınız gibi bir insan hakları ihlali olarak sunulması ya da böyle olduğunun ima edilmesi, retrospektif (geriye dönük) bir tarih anlayışının ürünüdür ve fevkalade yanlıştır. İkinci olarak, Osmanlı uyruğundaki Rumların, Yunan işgali yıllarındaki tavırlarına ilişkin yaz-dığımız (ve de başkalarınınca yazılmış) onca kitap ve makaleden sonra, bu insanları suçlu değil, "potansiyel suçlu" diye tanımlamanız abesle iştigalden başka bir şey değildir.

4- Ama denecek, 1920'lerde Rumlar silaha sarılmıştı. A) Yüzde kaç silaha sarıldı? B) Neden yalnız suçlular değil de hepsi cezalandırıldı? C) Stalin de böyle şeyler yapmadı mı Alman soyunda olanlara? D) Hele İç Anadolu'da yaşayan Hristiyanların kaç düşmanca davranmıştı? Hadi canım, saplantılarınıza bahane aramayın!

Bilmem, tersi (yani "1920'lerde Rumlar silaha sarılmamıştı" önermesi) tarih-sel gerçekliğe uygun düşmediği halde demesek memnun olur musunuz? A) sık-kındaki sorunuza yanıtlamamız mümkün değil. Türklere karşı Osmanlı Rumları-nın yüzde kaçının silaha sarıldığını nasıl bilebiliriz? Böyle bir istatistik tutulmuş olamayacağına göre, siz dahil bir başkasının da yanıtlayabileceğini sanmıyoruz. Ancak bu sorunuz, aklıma bir başka soruyu getirdi. Merak ediyorum, büyük bir kısmı baskılar karşısında Yunanistan'dan göç etmek zorunda kalan Makedon nüfus ile vatandaş olma hakları Yunan hükümetlerince gasp edilmiş, Yunan soylu olmayan 19. madde mağdurları, Yunanistan'a silah mı çekmişti? Demek ki, silaha

⁸ Bu durum, mübadeleye benim gibi bakanların, konunun insancıl yönünü hiç önemsemediğimiz ya da görmezden geldiğimiz anlamına gelmez.

sarılmayan farklı etnisiteye bağlı azınlıklar bile göçe zorlanabiliyormuş, üstelik işgalci bir orduyla işbirliği yapmadıkları halde ve bu sadece, Türkiye’de görülen bir durum değilmiş. Böylece B) şikkındaki: *Neden yalnız suçlular değil de hepsi cezalandırıldı?* sorunuz yanıtlanmış oluyor.

Yeri gelmişken, önemli olduğunu düşündüğümüz bir konuya daha açıklık getirmek isteriz. Osmanlı uyruğundaki Rumlar: Trakyalı, Anadolulu ya da Kıbrıslı, Osmanlı Devleti ile Yunanistan arasında patlak veren her savaşta, Yunan Ordusu’nun saflarını doldurmuşlardır. Bu konuda elimizde o kadar çok veri var ki, öyle değildir diyorsanız, bunları sizinle paylaşmaktan kaçınmayız.

Sayenizde faşist olduğumuzdan (!) C) şikkındaki sorunuzun muhatabı olamam diye düşünüyorum. Size önerim, bu soruyu Stalinistlere yöneltmenizdir. Sanırım sizi fazlasıyla tatmin edecek bir yanıt verirler. D) şikkındaki sorunuza gelince (A şikkındaki sorunun bir benzeri), ne yazık ki, İç Anadolu’da yaşayan Hıristiyanların kaçınıp düşmanca davrandığını da bilemiyoruz. Olasılıkla yüzdelere bile giremeyecek kadar küçük bir kısmı. Atina’da, Genel Devlet Arşivi’ndeki, İzmir Yunan İdaresi Evrakı üzerinde çalışırken, bu insanlardan birkaçının İzmir’e kadar gelip, Yunan Yüksek Komiseri Stergiadis’ten iş talep eden dilekçeler verdiklerini görmüştüm. Ayrıca, elbette tartışmaya açıktır ama benim Türk-Ortodoks (Karaman Rumu değil) olduğunu düşündüğüm İç Anadolu’da yerleşik bu insanlar, TBMM Hükümeti’ne düşmanca davrandıkları ve hain oldukları için değil, başka sebeplerden ötürü mübadeleye tabi tutulmuştur ki, bu konuyu bir makalede ayrıntılarıyla işlemiştim⁹. Arzu ederseniz web siteme koymuştum¹⁰, okur öğrenirsiniz.

5- Suçsuz insanların etnisitelerinden dolayı suçlanmalarına ne denir? Yazmadan önce biraz bu konuda düşünün Lütfen kontrolü tam kaçırmayın”

Biz de yazımızı, sizin gibi bir soru ve öneri ile bitirmek isteriz. Söylenenleri çarpıtarak, insanlara çamur atanlara ne denir? İsterseniz yardımcı olayım. Eskiden “müfteri” denirdi, şimdilerde karaçalıcı deniyor. Size önerim bundan böyle, bir şeyler yazmadan önce, bana önerdiğiniz gibi biraz değil, epeyce düşünmenizdir. Bu arada sakın hak ve haklının yanındaymış gibi görünmeye çalışmayın. Çünkü bu gerçekten yürek ister.

⁹ Engin Berber, “Mübadeleye Bugünden Bakmak”, 80. Yılında 2003 Penceresinden Lozan Sempozyumu, Ankara, 2003.

¹⁰ www.siyasitarth.com.

EK-1

Yunan işgali döneminde, Batı Anadolu'da Rumların üyesi olduğu toplumsal örgütlerin tümünü ele almaya ne yerimiz, ne de niyetimiz var¹¹. Küçük Asya Savunma Örgütü'nü (Mikrasiatiki Amina), bu makalenin konusu yapmak isteşimiz iki sebebi var: İlki, pek bilinmeyen bir konu oluşu; ikinci ve daha önemlisi, özetle söylemek gerekirse: "Anadolu Rumlarını göndermeseydik, Avrupa Birliği'ne daha kolay girerdik" diye yazan kimi aydınlarda (!), tarih bilincinin inşasına mütevazı bir katkıda bulunmaktır.

Küçük Asya Savunma Örgütü hiç kuşkusuz, Batı Anadolu Rumlarının, Yunan işgali döneminde kurup desteklediği en önemli yapılanmaydı. İşgal bölgesi dahilinde yaşayan Rum Ortodoks nüfusun kanaat önderleri, Sakarya Savaşı'ndan sonra Yunan Ordusu'nun, TBMM Ordularını dağıtamayacağını anlamışlar ve gelecek endişesi içine düşmüşlerdi.

Nasıl endişe etmesinlerdi? Batı Anadolu Rumları Yunan Ordusu'yla işbirliği yapmıştı. Buna en çarpıcı örnek: Yunan Ordusu'na verdikleri 35.000 jandarmadır. Yunan Genelkurmayı Anadolu'da, cephe gerisinin güvenliğini onlara emanet etmişti. Osmanlı Devleti uyuğunda iken, Yunan Ordusu'yla işbirliği yapmış olduklarından, bunlara ancak "hain" muamelesi yapılabilirdi¹². Değerli araştırmacı Bilal Şimşir'in bir çalışmasında işaret ettiği üzere, TBMM Hükümeti zaferden sonra bir genel af ilan etse bile, işgal döneminde uğradığı haksızlıkları anımsayan Türkler, misillemeler yapmak isteyebilirlerdi¹³. Bunların bir şekilde önüne geçilebilse dahi, Rumların, divan-ı harpler ve İstiklal mahkemelerinde hesap vermekten kurtulamayacaklarını tahmin ettiklerine şüphe yoktur. Bu durumda, Rumlar için geriye tek bir seçenek kalıyordu: Yunanistan'a göç etmek.

İşte Küçük Asya Savunma Örgütü (KASÖ), Batı Anadolu Rumlarının bu seçeneğe mahkûm olmamak, başka bir deyişle: Türk halkı için 9 Eylül 1922'de noktalanmış mutlu sonu önlemek amacıyla yaptıkları, son fedakârlığın adıdır. 1921 Ekimi sonlarında örgütü kuran kanaat önderleri: A. Psaltof, Petros Evripeos, A. Labru, Sokratis Solomonidis, Dulgeridis, Yovakimidis ve İ. Hariatis gibi, çoğu İzmirli olan Rumlardı.

İsmi, 1916 yılında Selanik'te, Venizelos tarafından başlatılıp, bir süre sonra Kral Konstantin'i ülkeyi terk etmek zorunda bırakan ve Yunanistan'ı İtilaf Devletleri yanında savaşa sokan: Ulusal Savunma (Ethniki Amina) Hükümeti'nden¹⁴

¹¹ Bu örgütlerin tümü için bkz. Dipnot 6'da künyesini verdiğimiz çalışmamız.

¹² Osmanlı Rumlarından, Yunanistan Kırallığı'nın kuruluşu; 1897 Osmanlı- Yunan Savaşı ve Balkan Savaşları sırasında Yunan Ordusu'nda askerlik yapanların sayısı hayli kalabalıktır.

¹³ Bilal Şimşir, *İngiliz Belgeleri ile Sakarya'dan İzmir'e "1921-1922"*, Ankara, 1989, s. 295.

¹⁴ Yakın dönem Yunan tarih yazıcılığında, 1915-1917 yılları arası "ulusal bölünmüşlük" (ethnikos dihasmos) olarak anılmaktadır. Bu dönemde Yunanistan, savaşa İtilaf Devletleri safında girmek isteyen ve başında Venizelos, Kunduriotis ve Danglis'in bulunduğu Selanik'teki geçici: Ulusal Savunma Hükümeti'yle; Alman İmparatoru II. Wilhelm'in kız kardeşi Sofia ile evli olmasının da etkisiyle,

alan KASÖ başlangıçta, 21 Mayıs 1919'dan beri, Yunanistan Kırallığı'nın Batı Anadolu'daki idari uzantısı olan İzmir Yunan İdaresi'nden izin alınmaksızın kurulmuştu. Söz konusu idarenin başında bulunan Aristidis Stergiadis'in, 1921 Ocağı'nda Atina'dan İzmir'e gelen G. Duzinas'ın, İstanbul'daki "*Ulusal Savunma*" (Ethniki Amina) hareketine benzer ihtilalci bir örgütü¹⁵, İzmir'de de kurma girişimini engellemesi, kurucularının KASÖ'yü gizlemelerine neden olmuştu. Stergiadis, 25 Aralık 1921 günü, kurucu üyelerden: İzmir Yunan İdaresi içişleri bölümünde müfettiş P. Evripeos'u makamına çağırarak KASÖ hakkında bilgi almış ve 31 Ocak 1922'de kendisini ziyaret eden Psaltof'a, örgüte izin verdiğini söylemişti.

Böylece yasallaşan KASÖ'nün amblemi, ateşin üzerinde kanatları açık biçimde duran bir Anka kuşuydu. Örgütün başkanlığını: L. Konstantinidis, veznedarlığını Karakasis yapmaktaydı. Başlangıçta A. Psaltof, K. Tenekidis ve H. Dimas'tan oluşan KASÖ Merkez Yönetim Kurulu'ndan, nisan ayı başında istifa ettiği anlaşılan Tenekidis'in yerine, 11 Nisan akşamı yapılan toplantıda S. Solomonidis tayin edilmişti. Örgütün, Thomas Themenakis'in başkanlığında: Yoannis Çolakoğlu, Spiratis Yordanidis, N. Vasiliadis, Yoergios Lekakis, Nikolaos Pavlidis, A. Petridis, Nikolaos Simepnidis, Yoannis Argiros, Omiros Onasis, Yoannis Solomonidis, Ksenefon Dimas ve Antonios Elaforulos'tan oluşan bir maliye komisyonu bulunmaktaydı. İzmir Yunan İdaresi Sansür Kurulu Başkanı: Mihail Rodas'ın belirttiği üzere, bunların çoğu İzmirli tüccardı¹⁶. Kısacası KASÖ, İzmirli Rum kanaat önderlerinden sonra, ticaret burjuvazisinin desteğini de arkasına almıştı.

Örgütün üyelerini belirlemediğimiz bir askeri komisyonu da bulunmaktaydı. Bu komisyon, eli silah tutan Rumları silâh altına almaktaydı. Bu işe nezaret eden Yunan subaylarının başında, Yunan işgal kuvvetlerinin kurmay başkanı: Albay Sariyannis vardı. Merkez yönetim kurulunun denetimindeki irtibat, yardım, halkla ilişkiler ve izcilik kısmıyla, basın bürosu KASÖ'nün alt birimleriydi.

Örgütün irtibat kısmının bastırıldığı bir bildiri, taşradaki örgütlenme biçimini açıklamaktadır. "*Yapılanma Hakkında Rehber*" başlığını taşıyan 14 maddelik bu bildiriye göre: Köydeki şubelerde üç, diğer yerleşim birimlerinde ise beş üye bulunacaktı (Md. 1). Halkın güvenini kazanmış kişiler arasından seçilecek bu üyelerin gereksinimleri, kilise tarafından karşılanacaktı (Md. 2 ve 3). Üyeler aralarından bir başkan ve veznedar seçeceklerdi (Md. 4). Örgütün İzmir'deki merkez yönetim kuruluna bağlı şubeleri, "*özgürce yaşamaya devam etmek için*" bağış ve vergilendirme yoluyla para toplayacaktı. (Md. 5 ve 6).

---

tarafsızlığın muhafaza edilmesini isteyen, Atina'daki Kral Konstantin ve sadık hükümetleri arasında ikiye bölünmüştü.

¹⁵ General Yoannu'nun başında bulunduğu bu hareketi, Kral Konstantin'in iktidara gelmesinden sonra, ordudaki görevlerinden uzaklaştırılan ya da kendiliğinden istifa eden çok sayıda Venizelist subay sürüklemekteydi.

¹⁶ Mihail Roda, *Yunanistan Küçük Asya'da (1918-1922)*, Atina, 1958, s.s. 273-274. Bu isimlerden Omiros Onasis, yakın dönemde Dünya'nın tanınmış zenginlerinden biri olan armatör Aristothelis Onasis'in babasıydı.

KASÖ'nün İzmir'den çektiği bazı telgraflar, örgütün kaygıları ve Türkler hakkında düşündüklerini öğrenmemize aracılık etmektedir. K. Tenekidis tarafından kaleme alınan, 8 Mart 1922 tarihli ve İtilaf Devletleri dışişleri bakanlarına gönderilmiş bir telgrafta: "... Yunan Ordusu'nun Küçük Asya'dan ayrılması anarşi ve istikrarsızlığa yol açacak ve ülkeye felaket getirecektir..." denirken; Yunanistan Hükümeti'ne gönderilmiş 15 Mart tarihli bir başka telgrafta: "*Küçük Asya Savunma Örgütü, Yunan ırkının dayanışma ve birliği adına millet meclisinin hâkimiyetine başvurmakla, üç bin yıldan beri Yunan ailesinin tek ve bölünmez bir unsuru olan Küçük Asya Rumlarını terk etmeyerek, tekrar gelmekte olan vahşilere karşı mücadeleye devam etmesini istihham eyler. Küçük Asya Rumluğu bu kutsal ve bunalımlı anda, bunca Yunan kaniyla kutsanan topraklarını savunmaya kesinlikle azmettiğini ve artık yanında savaşmak üzere ulusal orduyu desteklemeye hazır bulunduğunu beyan eder*" denmekteydi.

İzmir'in Rumca gazetelerinden Tharros'da çıkan bir KASÖ bildirisine göre: Cephede savaşmakta olan Yunan Ordusu'nun saflarını sıklaştırmak için öncelikle 18-50 yaşları arasındaki Rumlara, gönüllü olarak orduya katılma çağrısı yapılacaktır, davete icabet etmeyenlere özel görevliler tarafından yaptırımlar uygulanacaktır. Gerekli para Rumlara ait menkul ve gayrimenkullerin % 20'sine el konulması, kiliselerde bulunan değerli madenlerin kullanımı ile şubeler ve kilise cemaatlerinde yapılacak bağışlardan sağlanacaktır.

Rum halkı örgüte büyük ilgi göstermişti. 1922 Nisanı başında KASÖ Bursa, Balıkesir, Bandırma havalisine kadar, Rumların yaşadığı tüm yerleşim birimlerinde şubelerini kurmuştu. İzmir'deki bir İngiliz askeri temsilcisinin, haziran ayı sonunda dışişleri bakanlığına gönderdiği bir rapora göre: "*Bursa, Bandırma, Soma, Manisa ve Simav havzasında 20.000 kişilik bir kuvvet kurulmuş ve 48 tabur halinde teşkilatlanmıştı*".

Bağış yapanlara kesilmek üzere, 2.975.000 kuruş değerinde 180.000 adet makbuz bastıran KASÖ'ye, Rumlarca yapılan para yardımı 3.427.231 kuruş 10 parayı bulmuştu. Buna Amerika'nın Boston şehrinde oturan Yunanlıların göndermiş olduğu 5.000 dolar (850.000 kuruş) ile maliye komisyonunun, 19 Mayıs 1922 tarihli toplantısında aldığı karar gereği kabul edilmeye başlanılan aynı bağışları da eklemek gerekir.

Meblağın bu denli şişkin oluşunda, kilisenin oynadığı role dikkatinizi çekmek isterim. Fasulye Sokağı'ndaki Halk Merkezi binası dışında, KASÖ Merkez Yönetim Kurulu birçok toplantısını, Hrisostomos'un başında bulunduğu İzmir Metropolitliği'nde (Alsancak'taki Ayafotini Kilisesi) yapmaktaydı. Örgütün fahri başkanı konumunda olan Hrisostomos, her fırsatta Rumları özveride bulunmaya davet ediyor, şimdi zafer için kullanılmadığı takdirde, kiliselerde bulunan birkaç milyon değerindeki altın ve gümüş takımların, Mustafa Kemal'in eline geçeceğini söylüyordu. 1922 Nisanı başında patrikhanenin de, KASÖ'ye destek verilmesi gerektiğini açıklaması üzerine Rum dernekleri ve kilise cemaat kurulları harekete geçmiş, sadece 9 Mayıs günü dernekler 81.675, kilise cemaat kurulları ve şubeler ise 213.028 kuruş olmak üzere, toplam 302.703 kuruşu örgüt sandığına yatırmışlardı.

Örgütün bu işler yapılırken izlediği politikanın, akıl dolu olduğunu söylememiz gerekir. Bağış makbuzlarının üst kısmına, büyük harflerle dizilmiş olarak “*vatani yardım*” ifadesi konularak, ulusal duygular okşanmıştır. Maliye komisyonu, 17 Nisan 1922’de yaptığı toplantıda bağışların kilisede toplanmasını uygun görmüş, böylece ilahi duyguların sömürülmesi de ihmal edilmemişti. Öte yandan aynı komisyon, yapılan bağışların yerel gazetelerde yayımlanmasını kararlaştırarak Rumlar arası rekabeti de kızıştırmıştı.

Yapılan nakdi bağışlar: Kırtasiye ve personel giderleri ile propaganda çalışmaları ve yardımlar için kullanılmıştı. Kırtasiye giderlerinin başında, yardım makbuzlarının bastırılması için ödenen 600 lira ile piyasaya sürülmesi kararlaştırılan ve toplam değeri 1000 lira olan bağış pullarının basımı için matbaaya ödenmiş, ancak miktarını tespit edemediğimiz para geliyordu. Veri olmadığından, personel giderlerinin genel toplamını söylememiz de mümkün değildir. Sayfalarında KASÖ bildirilerine yer veren yerel gazetelere ödenen ve 16 Mayıs 1922 tarihi itibarıyla 370 lirayı bulan ilan parası ile Yunanistan Hükümeti’nce desteklenen: Anadolu’daki Yunan işgal bölgesinde bir “*İyonya Devleti*” kurma düşüncesinin gerçekleştirilmesi amacıyla, 31 Temmuz günü İzmir’de gerçekleştirilen mitingin düzenlenmesi için tahsis edilen 1000 lirayı¹⁷, propaganda faslına dahil etmemiz gerekir. Öte yandan Yunanistan ve Avrupa’daki politikacılarla, kilise cemaatlerine çekilen telgraflar için, yine 16 Mayıs 1922 tarihi itibarıyla 950 lira ödenmişti. Doktor Psaltof’un başkanlığında, 28 Nisan’da, İtalyan bandıralı Barletta Vapurı’yla Atina’ya hareket eden: M. Argiropulos ve K. Hacıapostolos için ayrılanı tespit edememekle birlikte, 24 Mayıs’ta Amerika’ya gönderilmesine karar verilen A. Athinogenini ve Seferiadis’ten oluşan KASÖ heyeti için 4.000 dolar harcırah uygun görülmüştü. Örgütün en yüklü harcama kalemi yaptığı yardımlardı. Söke göçmenleri için 1.000 lira yardımda bulunan örgüt, ordunun gereksinim duyduğu iç çamaşır alımı için 10.000, tütün için 8.692.5 ve yaralıları için 5.000 lira olmak üzere, toplam 24.692.5 lira tahsis etmişti.

Evet; kanaat önderi, burjuvazisi, ruhbanı ve sokaktaki sıradan insanıyla yedi-den yetmişe, vahşilere karşı “*Yunanlılığın maddi ve manevi gücünü seferber ettiklerini*”, İzmir’in Rumca gazetelerinde ilan etmiş Anadolu Rumlarını, hala göndermeseydik diyen var mı? Sanırım her şey çok açık ama altını yeniden çizelim, burada vahşiler: Biz Türkler oluyoruz.

Küçük bir öneride bulunalım: Ulusumuz ve insanlık için daha mutlu bir gelecek kurmak, tarihi çarpıtarak mümkün değildir. Yok, geçmişi bilmiyorsanız bu sizin eksiginizdir, okur öğrenirsiniz, bunu yaparken de akıllara zarar fikirler (!) beyan etmezsiniz. Bilim ve gerçeği zemin yapmayan tümcelerin, kim tarafından yazılmış ya da söylenmiş olursa olsun, sadece safsata olduğunu anımsatarak, mübadelenin neden olduğu onca acı ve soruna rağmen, yapıldığı dönemin koşulları içinde bulunmuş en uygun çözüm olduğunu düşünüyorum. Çünkü Ege havzasında, son seksen yıldır bozulmayan barışın temelinde, mübadele uygulamasının olduğu gerçeğini kim yadsıyabilir?

¹⁷ Bu paranın tahsis edilmiş olmasına rağmen, İstanbul’daki “*Ulusal Savunma*” hareketinin aksine, KASÖ’nün “*İyonya Devleti*” projesine sıcak bakmadığına ilişkin yeterince veri bulunmamaktadır.